

ЫЗЫ

РСФСР-нин Компартиязынын Тыва рескомунун, Тыва АССР-нин Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

М. С. Горбачев Москвада ээп келген

СССР-нин Президентизи М. С. Горбачев Мурнуу Ко-рейдик Чеджудо дээр орту-луунга Корей Республиканың Президентизи Ро Дэ У-биле аподы 19-та каш удаа жу-рашкан болгаш чугаалжыш-кыпнарын кылган.

Азродромга совет узуртук-чуну СССР-ниң оралакчы пре-зидентизи Г. И. Минаев, СССР-ниң премьер-министри В. С. Павлов, СССР-ниң Аймыл чок чорук чөвүлелиниң кежигүннери В. В. Бакакин, В. А. Крючков, Е. М. Прима-ков, Б. К. Пуго, Д. Т. Язов, СЭП-ниң Чингине секретары.

ним оралакчызы В. А. Ивашко болгаш албанниң өске-даа ки-жилери уткаан.

(СЭТА).

ДУУН КЫЗЫЛГА

Октябрьның социалисттик Улут революциязының баш-тычызы, Коммунисттик пар-тияның болгаш Совет күрү-нениң үндөзлекчизи В. И. Ленинниң төртүтүнгөй хуну-ден бээр 121 чылынга турас-кааткан Кызыл хоорайның ажылчы чоңуңуң төлээлекчи-лериниң байырлыг хуралы дуун Политиктиг чырыдыш-нын бажычыга болуп эрт-кен. Аңаа партияның, күш-ажылдың, дайынның хоочу-нары, бугурулгелериниң мур-накчылары, партия, совет болгаш хой-ниги организа-цияларының төлээлекчилери, эртемниң болгаш культу-раыңың ажылдакчылары, Совет Чесектиг Күштериниң дай-ынчылары олурушкан.

«В. И. Ленинниң төртүтү-нгөй хунуңден бээр 121 чыл оюнуң дугайында» илтел-ди РСФСР-ниң Компартия-зының Тыва республина но-мидиниң секретары Д. Л. Тин-мей кылган.

Партияның күш-ажыл-чы хоочуну С. Ш. Дукеев, ком-сомол хооромунуң бирги се-кретары Юрий Аманжол, Кы-зылдың №1 школазының баш-кызы В. Р. Фельдман, партия-ның күш-ажылчы хоочуну С. С. Соном байырлыг хура-ла чүве чугаалааннар.

Байырлыг хуралдың кир-жикчилери «Интернационал-ды» ырлап күөсеткенер.

Хурал доозулган соонда, оң кирижикчилери байырлап концертин көргөн.

ЧЕЧЕКТЕР САЛЫШКЫНЫ

Кызыл хоорайның Ленин ат-тыг шөлүнде Коммунисттик пар-тияның болгаш Совет күрү-нениң үндөзлекчизи В. И. Ле-нинниң тураскаалыга найы-сылаалык бугурулгелериниң, албан черлериниң, организа-цияларының болгаш Кызыл гаризонунуң дайынчылары-ның төлээлекчилери дуун че-чектер салышкынының суула-лына киришкен.

КОМИССИЯЛАР ХУРАЛЫ

РСФСР-ниң Компартия-зының Тыва рескомунуң со-циал-экономикалык болгаш аг-рар айтырлар талаа-биле комиссияларының каттышкан хуралы болган. Хуралды ко-миссиялар даргалары А. И. Ванжа болгаш В. Д. Хемер-оол эрттирген.

«Чер реформазының дугай-ында», «Тараачын (арат) ажыл-агыйның дугайында» Тыва АССР-ниң хоойулар төлөвилелдеринге, «Көдөңниң социал хөгжүлдезиниң дугай-ында» доктаалга хамаарыш-тыр комиссияларын тургузу-тодаргайлаттыган. Комис-сияларын тургузуу Тыва АССР-ниң улус депутатта-рынга дамычы чедирини эштер В. Д. Хемер-оолга бол-гаш В. С. Очур-оолга даас-кан.

Комиссияларын хуралы-га өске-даа чамалык айтыр-ларын бөлүп чыгарып көр-гөн.

ЛЕНИНЧИ ЧАҢЧЫЛ УЛАМЧЫЛАВЫШААН

Субботниктин Тывага эрткен

«Кызыл суббота» хунуңда ажылдаар дээнисте кызымак-даа турган бис. Организа-циячы, мобилизация чоруу-с кедергей шыкажыт. Эң-не бедик бугурулгунуң ажылдаар бис деп субботник болурунун ырак мурунда-ла дөзүң, кий-гырыгаар октап, чарааттың шаг бооп чордуус ийин. Ча-жырып канчаар, ынчаар ажылдап, чурттап келген бис. Суб-ботниктер хунуңда ажылдап алган акашчысты беш чыл-дарың фондусунче патриотчу изиг күөз-биле шилчидип келдиңс. Ады чыл бурунгаар каяч бистиң чуртувуска эде тургустуушкун эгелер берген соонда, ажык-чарлыг чорук болгаш демократия чаңгылаңын үнүп келгенде, ни-тизацияның экономика-даа, политика-даа амдыралы-га, социал адимрияга улук өскерилгелер болгулаан. Оң-биле кады бистиң амдыралчы туружувуска чаа чүдөдөр көстүп

келигизин. Бистиң республикага ленинчи субботниктер эрт-тирери безин бир азым болу берген.

Апрель 20-де болган «кызыл субботаның» республика штавы хоорайларын болгаш көдээ суурларын ишчилери-ге үстүндөн дужаар, чагыраар эргени ажыглаан. Кижилер-ни албадаан, кым аңаа ак сеткил-биле киржирин күзө-дир, ол ажылдаан дээр хөөнү илереткен. Чогуу-на мы-дымы-биле бо субботник өскерлеринден ыталамт болган. А оң-биле бир сорулганы-хоорай, суурларын чаагай-жыл-дып, аян-шынчы кириери, бугурулгелерге, организа-цияларга, өөредилге болгаш албан черлеринге амы-шериин тургузуу-байлаалык турга-лаа, Кызыл субботаның манаг бажычыны субботник киржикчилери эртекке-ке чыганы келигизин.

— Лениниң эртен бугурул-гелериниң чам-диктары дараазында үнер со-лунуңуң материалдарын парлап тур, а өскерлер сон-галар чурт, цех иштин, аш-тап арыгаар— деп, мурна-чы ажылчы Зоя Долгуш-оол чугаалады.

Бо бугурулгениң өске-даа чехтеринге ол хунуңда бугу-руу-ле тус-тус кылды, кү-өсөдөр, бугурур ужурулг ажылдарын дүш соонда доо-зупкан.

— Бажиң тудар комби-НАТ. Найысала Кызылда эң улук бугурулгелериниң бирээ-зинге аңаа хунуңдаа, эң улук иштин байдал эскербе-диңс. Чурттаалга болгаш үлөтүр туугаларыга херек-тер калбак панелдер бугу-рур ийги элечигиниң улук пе-гиле бол кижиле-даа чогул. Улук пектин ужуңда, бажы-ла-мында-мында бок аштан арылаан ийи-үш, дөрт-беш болуп алылаан ажылчылар бар, ол-ла. Комбинаттын ий-ги элечигиниң кол ишкери С. А. Игумова — байлаалы мыңаар чыгардылар.

— Чогуу эртен бугурул-гениң кол ажылы — продукция бугуруп үндүрүр деп болгалдыг келдиңс. Ажыл-чылар эвээш келгенден ол бүтпейн болды. Ам канчаар, «кызыл суббота» дээр бол-ганда, дерилгелер септелгенин чоруулар бис. Белең алды ха-наны даштыкы шөлчө үндү-рер— бир ажылчыс ол. Кол-дууңда-ла цех иштинин бугу-артап арыгаар даштынны, Ылангыя бедеткед цегиле бок элээн кыды берген, оңу аяйлап чыгып берген, оңу эвээш болдуру ийи. Светлана Анастольевнамың чугаалы-биле дөмөй ша-ла-мыңг бол-балды бригадир Эрес-оол Мартан кылды. Оңу брига-дында 31 кижиле бар, колдуу-ла-ла 3-4 разрядтыг ажыл-чылар. Хөй кезиниң оолдар.

Хоорай чурттакчылары ку-думчулар, скверлер, тротуар-лар бугуу аштарына, ажыл-даар черлериниң ишти, даш-тынга арыг-шеверин тургузуу алырына ажылдааннар. Олар күөчүс тонна бокту хоорай даштынче чуртук чуртукна-лар. Деминг иштин түн-е-лине найысалад бир азым аян-шынчы кирген.

Шангы-оол ДОРЖУ, Оңал ОХЕМЧИК (фото-лар).

РЕСПУБЛИКА ТИПОГРАФИЯЗЫ

«Коммунисттик күш-ажыл бугурулгелер» деп ада-лыг турган республика ба-ла улук коллектив—типогра-фия болгаш Сөөлү чылдар-да «коммунисттик» деп созу безин чале берген чоран ийи. Ыңчалда-даа черле ба-рып көөр-дүр деп, фотокор-респондент Оңал Охемчик сапал кириди. Удурламды-бы, барымыс. Бугурулгениң девискээринче кире бээрине белек бистиң хөгүлү музыка уткуп алды. Бугурулгениң ишчилери ажылчын туруш-тарын шагла-ла элечкен бол-дулар.

Дептердээр цех Ужураш-кын кижисин — оңу пачалы-ни В. И. Попова. Бо шөхте хоочундар-даа бар, аныктар-лаа эвээш эвээс. Баштай сол-галар солдур бис. Оларын ар-ажылчылар кимип турары бо. А өскерлер—Л. Д. Чы-лаба, О. А. Блинова, П. Б. Оңолу ийишкесте мурна-чы болган хоочун ажылчы-нар баштаан кижилер А. Дю-

1991 чылдын апрель 19-та Каз-Хем районун Бүрөк-Хем суурун чогууга Каз-Хем өскөй чыла, сөө кижиле тереңдер-ге болган коок кижилеринге хамык ажылдагы РСФСР-нин Компартиязынын Тыва Республика комитети, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиуму болгаш Министр-лер Чөвүлели илереткен тур.

Ол кижилерин амы-тындыла чыгарып чыдаганын то-дарадыр тускай комиссия тургустунган.

РСФСР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

РСФСР-ниң улус депутатта-рынның үшкү (ээлчег чок) Съездинин 1991 чылдын ап-рель 2-де хулаас алган ишти-пирин күөсөдир-биле РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели бо-лууну 1991 чылдын февраль 20-де хулаас алганы Россия-ның девискээринге салык-сая-рылгага үндүрүп санаарың болгаш төлөзүрүң дугайында доктаалыга немеселерин болгаш өскерилгелерин кири-деп иштинирин хулаас ал-ганы Россия Федерациязынын Министрлер Чөвүлелиниң ин-формация кылдыз дымнаткан.

Ук иштинирин бугураар кан-сырылгада кирген бараанна-рын сатканынга үндүрүп оңа-вас деп доктаган.

РСФСР-ниң составында ки-рип турар республиканың Ми-нистрлер Чөвүлелеринге, улус депутаттарының край болгаш облысконнарына, Москва-ның болгаш Ленинградтың хоорукусконнарына, авто-номнуг областтарын болгаш округтарын куускомнарына

чонунуң херегел бараннарын сазарыга болгаш ачы-дуза че-диринге үндүрүп оңаарың чамалык чыгелдерин тысып бээр дугайында айтырны чуга-лаажып көөрүнү сүмөззөн.

«Ветеран» деп магазинер-деп (салбырлар) бараан сазып алыр кылдыр бажы-латтыгын хамаатыларын саз-дып алган барааннарына үн-дүрүп оңаавас деп иштинир-лээн.

ҮНДҮРҮГ ОНААВАС БАРААННАРЫН ДАҢЗЫЗЫ

1. Азы-чем барааннары: мал үзү, сыр, мороженое, кат бол-гаш ээткен кылган консерва-дар, чаа нога болгаш кат-чи-мис аймаа, ээртен суксулган, эъттен кылган оңаа продукту-лар.

2. Урмектен сазар салыг черлерин дамыштыр сазар ийитиниң чөмөчлөгү черле-риниң продукциясы.

3. Хөөс-саязында кылган

иштинки хеп, чуртка кылдып бу-дүргөн иштинки трикотаж.

4. Ажылчын хеп.

5. Хулаа тигисе чүдүлери (аши чур болгаш чүдүтүл-генине ажылаттынар шеткар, кичишкарлар, чунар савак, дини аштар паста, порошок).

6. Хеп чур синтетиктиг бү-дүмелер, хеп чуур савак.

7. Серени.

8. Шкоаларга херегелээр картография продукциясы.

9. Библиотекаларга ачы-ду-за чедирилгези болгаш оларга херегелээр литература.

10. Профтехучилищелериниң өөредилге литературазы.

11. Балыг шарып материал-дар болгаш аарыг кижилер аажарына херектиг чүдүл-лер.

12. Эм кылар үнүш чиг эди, аптекаларга ажылаар савалар аймаа.

13. Азы-бүрү херегелелдиң карак шөлдери.

14. Эмнеге албан черле-риниң бижи бергени эм аймаа болгаш медицинага ажылаар чүдүл-лер.

ЭКИ КИЖИНИҢ ЭЖИ ХӨЙ

«Эки кижиниң эжи хөй, эки айттың ээзи көвөй» деп тыва улустуң чугаалында ук-ка-ла бар. Шап ымыг утка-лар кижикке хамаарыштыр бир факт-барымаалыг чүдү-ү бижиң көрөй. Монгуш Дүвөнөвич Зототуу Ак-Турт суурда таныш, билбес кижик чок, оңу улук-биче кижилер аажок хундулар. Шынап-ла, М. Зотов биче сеткилдиг, хундулээчел, эш-өөрүрүк, дуурагак, ажылгыр кижик. Ол улук-даа, бичиң-даа кижилер-биле чугаалжыш билер. Ол ышкан даанырган ажыл-жигинге кызымаккай аажок. М. Зотов чолаачылап-даа, трактористеп-даа ажиллап чорган, ол үелеринде ажи-лынга багай диттин чорбаан. Ам М. Д. Зотов совхозта шаң элечекчилеп ажиллап турар. Ам мурнуңа шаң чылдарла совхозтун шаң эрлекчиги бо-ла солчу бээр турду. Оңу узамында аңаа ажил сан-аарыг байлаа турганын ам-даа углаан мен. А кажан М. Зотов шаң эрлекчилеп бергенде, тарза, арбай ары-лаар, кургадыр машиналар, тускай система үрелишкиге

таваржып, үр үеде туруп бээр чүдүл-лер барык болбастаан. Ам шаңда ажилчын күш чөт-чир. Ола-ба бугу ажыла кол үдүрүп, уштап-баштап турар кижик М. Зотов.

Бодунуң кижизиг, төлөптүг чоруу-биле ажилчыларын өөредип, кижизилеп, эки түнелдерге чедирит турар. Оңу шыгың негелдиги-биле наасы тартылаа үрелин арылаарын, бедеткээрин шы-нарыг, эки чуртукан. Шаңда 80 тонна сула, 80 тонна ар-бай болгаш 230 тонна кы-зыл-тасты бүрүң-биле ары-лап бедеткээр. Ажил ам-лаа узамчылап турар. М. Зотов шаң ажылынын өтөтү-үчүдүн доктаамал тургузуу, артык чарыгалдар үндүрбес дээр экономикалык санаашкына-рын чорудуп, ажылды чога-алдыкы суу-биле шына башка-рып турар. Арбай-тараша изин, үрелин көрбөз. Чарбаны, суваны малчын коданарже, Чаш-Тал суу-бараан фарма-зынче үзүткелешкени чок сөөртүр турар.

Монгуш Зотот шаңнал-макталды парткомун, проф-

комунуң, дирекцияның мур-нунда каш-даа каттап ап келген. Ол профком кежи-гүн, ийиңааш арагачылар, корум-чурум үрөкчилер-биле демиселди чорудуп, оларга дузаны, сүмөй чедирит, эт-тинип алырын негей бээр. Кижилерин эдиң-чазал алы-рында артык буянын чүве чок-ла болтай. Чон ортузунга кижизилдиге ажылы чору-дуп, шына орукче улусту уш-тап-баштаары ымыг-ла белең эвээс херек болур. Монгуш Дүвөнөвич чоңун, кижилер-ниң хуу амдырал-чуртталга-зы, салым-чолу дээр суулу-ла болуңуң ак сеткидини көргүзүп чоруу кижилериниң бирээни. Топтут, хундулээчел чоруу-ла боор, оңу ужурун-да М. Д. Зототун эш-өөрү, шынап-ла, көвөй кижик. Бо чылдын апрель 27-де Монгуш Дүвөнөвич 50 харлаар. Ын-чангааш оңу амдырал-чурт-талгазына болгаш ажил-жигинге чедирешкенин, ка-ралышкы эш-өөрүнүн өмү-нөздөндөн күзеп тур мен.

Янчал БУРБУ, Улук-Хем район.

ӨГБЕВИСКЕ ЧЕТТИРДИВИС

Чоокка чаа Хондергей суур-лук кылуңга күш-ажылды хоочуну, пенсионер Орус Куу-лар-биле суур чоңуңуң болгаш Хондергей ортукмаш школы-зын үстүкү класстар өөреник-чилерин ужуражылаз болу-лап эртен.

Чалап алган хоочунуус ко-рум-чурум, кем-херек үүдес, динишкениң хамаарышкан чүдүлдерин багыр уруктарың чугаалап берген. Ылангыя оордар чорукка доктап, хун-дун бодал, күш-ажыл үпел-

вес, өскениң, күш-ажылы-биле чурттакар, дериң топ, ак сеткилдиг күш-ажылы-биле ашты тып шылаас ийи-чан-чыс кижилерин кижизиг мо-зүзү чок, эң бажы кижилер деп санааш, ымыг кижилер-ниң сеткил-сатыгы үргүлчү адууреп, сестип, коруп чо-руу, оожургал көрбөс, төлөп чок кижилер деп чугаа-лаан.

Амы үениң чамалык анык кижилерин күш-ажыл кы-лар хоон чок апарганыңа

сөө ал, чүве чугаалаан иштер-ниң дүвөрүп чугаалап турарын ол дымтааш. Бугу-ле чүвениң кижиниң бодундан хамааржы-рын, кижиниң мөзү-бүдү-үң оң-бүдөгө кижизилдигден кол хамааржыр дээрин чуга-лааш, ады-не бугулазның урул-ларга үлөгерил болуп, оларын кижизилдиги дээр хунуң бугулаа сатым салдыр кырган чагаан.

Пина КУУЛАР, Херээженер чөвүлелиниң даргазы.

СССР-НИҢ ЭКОНОМИКАЗЫ: бирги кварталдың түннелдери

Чуртта экономиктиг кедергей парин болгаш чөвүлээлг бай-далың дугайында бирги квар-талдың түннелдери херечелеп турар. Экономикада кризистиг болушкунуңар оң барык бугу талааларын болгаш азыралын шыва алган деп СССР-ниң статистика хурумунуң бирги кварталда чурттуң экономика-зын дугайында дымнатканда абыкан.

Эркен чылын бирги квар-талда турган-биле дөңсөөр-ге, напалыг иштин продукт бо кылды бирги кварталда 8 хуу, бугурун кайнаал ор-га — 10 хуу, күш-ажылдың бугурулгунуң — 9 хуу кызы-рылган, каштап санышкыны эвээжип, талымыкы үндү болгаш ийи сөзүлгелерге үшүн бир кезин чедир кы-зырылган. Чонун херекте

үлөтүр барааннарын база кө-дээ ажыл-агый продукциязын бугурур эвээж эгелээн.

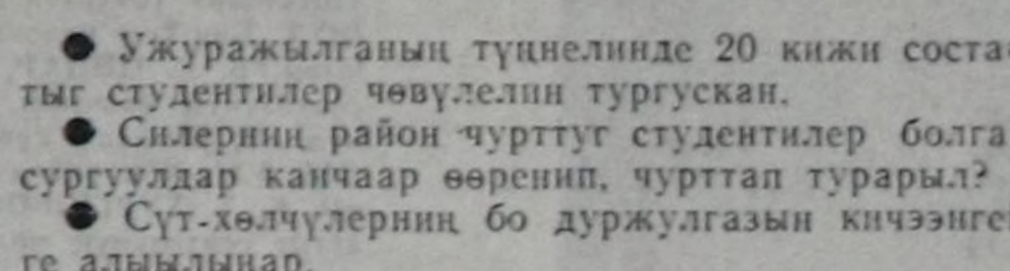
Херектед рыногунда берге байдал тургустунган, чоңунуң барык бугу ажыла бараан-нарына хамаарыштыр херек-тедиги кетелдиз болгаш че-дешпес чорук пелтерин, чин-жен салыглашкын калбарган. Бугурулгениң куудулашкы-нын хамыктын мурнуңа ажил-агый парилдааларын үзүл-геп байдаларында, чиг этин болгаш материалдарын чогу-луң, кооперация бугураар про-дукция чорууң бээрине үскө-ниң, ажил социализмниң нарынның, националлар ара-зынч чорудаларын, эко-логист болгаш өске-даа чыла-га-агачтарын үзүлүүдө бугурул-гелериниң массалыг ажил чок туруп келгенин түннелдене

агылы чорударының азы-бүрү хөвирлериниң хөгжө-биле болгаштыр күрүне сек-торунда ажилда турарларын саны эвээжээн.

Бирги кварталда ажил со-сализмниң уружунда ажил шагың чидирин 1169 муң кижиле-хун, оңу иштинде РСФСР-де — 573 муң, Украин-де — 577 муң болган. СССР-даш үлөтүрүңе ажил со-сализмниң уружунда 1991 чыл-дың мартта дык көвүдээн.

Бирги кварталда чурттуң бюджет системизинде (При-болитка республикалары чокка) бугурулгелерин, каттыжымы-нарын, организа-цияларын ор-гула үндүрүүдөн 26 мил- (Төмүзү 2-ти арында).

Чаа эгелээшкинни
деткичи

Чамки аяккитарын ар-
зыкка бер багай чыңалч
чир-турт малажыры. Эвээр
биче чоп бичири Тыва-
муну олтуруп агаан, каянча чоп
район, суур аягы-биле ыла-
чылы, бо чылдаганы-биле бо
боттарын дорамчылыгын т-
рары? Бо соолуг таварилы-
шын сактып кээлинер: баш-
кы институтунуң общежитие-
ге ачкан мырыял миллион-
тургузул ачкан азия-оске-
ния бот-булуна хүнүтү-
чүк, кээргез билбес, кам-
ывес ханзарылыгын херекте-
деп турар.

Чыңалч болган школа бил-
белде, үчүтүлгө аймакты-
га белетээр, оларга калы-
быгж кылдыр ооредири ко-
чуг чүгүлэ — деп, Кызыл-
дустиниң туңгучу башкы
З. Т. Монгуш чүгүдөөлү
3-дү — Эрткен чылды ш-
лага даңдыл-ла экен өргө-
чоразан урут институтка

зары, мыйыр мей, Кийл
башпай - боюну сууру, оон
району, ооң Тывааны ээни са-
гыш човон, ооң ат-алдары
кааа-даа болдн чоруп болган.
Сүт-Хүд чүртүгү уаус респуб-
лика дөңгөндү ат-алдары,
төлөтпн ажиллап чорурга
кижи чоргаарын-дыр деп,
боюну боалалары улаң-
ше директору уламчылган.

Кызылдын пединститутуни
доцентиз Д. С. Кууларын
чугаази бо-ла болаларга
каакалалар амыналган.
«Сүт-Хүд чүртүгү оолдн,
кыстар ол тоолд кирген кай-
гачык арыг халдун кылаан
чаражи шыкан, шак мындг
арыг, алаагы агын чорур
агачтар снаер, урулар-ла,
аңкыраа башын чагаан».

Уакуржылгаа чүзүп чүзүл-
ганы кижн бурзуу-де район-
нуң ол эгелешкенин нази-
биял дөткип, моон сонгаар-да
уламчылаларын күзүп турган.

хүдрүүдүлчүр, оон эрэллэн
хүдрүүр деп, пат шююуг кы-
лап, домаяншык херек кы-
лап, ботомчыл, тугуры, а-
мькамыш, Шаа мундур, а-
рашыл, чоок харызымын
пар болза, кайы-жазымын
аа болчоткыл, харымсыла-
ш улам немечир дээрэн га-
гажко.

«Журажылга соонда» су-
толчулар студент болза,
сүргүлү аажы-төүгүге бол-
рашыл бюджетке алган ою-
конштерин көргүзүп бер-
белзэн оон бир сөзүлөвчү
кемжик чөмө сайла алган
түрүмдэрин амаданын че-
биле хаазс чөмчире. Ак-
Алтын жакшыл дүлүгүн
түрүккө чыгып, мынча тал-
кашш човамышыларын
гүш-төккөйлөнгө өөрчүт чө-
рөмшкөйлөнгө болгаш хары-
саткандын отчүтүндүн
наал-ла коручүчүктөдөрү
чөмчир.

Надежда ЭРЕН.

Самолёт билсдийн өргээн чүү дээш улгаттыргана? Шак
мындыг айтырыг салган чагаалар редакцидаа үргүжү кээп
туруп берген. Тыванын аймакбүдүргезинин план кылдынын
начальнигы Н. Г. Алексанкина-бөл бириңи корреспондентивас
В. Кара-Салдыг интервюуу моод мурунда солунга парлаан
бис. Ыччалдаа-даа айтырыг салган чагаалар ам-даа шуужуп
түрүп берге:

Бүгү чүвенин ортэ улагат кайы-бисе самолет билегинин ортэз ортума-биле 80 ху длагатка. Чикээ, Кымал - Кунгуртүз аарымыга самолет биле 12 оолт тутура бисе. 32 оолт тазыра чыгарып, Религияга кээп тээрэ чыгараларын Монгун-Тайгага аажылжал, чурттан тээрэ май-лоол Ондарын чагаазып кыска догулаларын майа кинип орбээл.

Өртк-чүвенин оупу тугаан биле тээрэ бис. Оз курунуун чыгарып, чыгарып кыска биле ужуе чыгарып оол кытай, Ытыгала-32 биетти Монгун-Тайга районун аажып чонгарырга аржыраат. Майгис-ла холгевис аагаарга ужуар-хемевисе олварып ортээн эмин орттоо олсугерге эмин эвес. Моон мурунга Мугура-сы - Кымал аазаанын тазымын билет олор. 14 рубль кыска биле 38 рубль аагаран Район деневиске угул ол-бо чүтүнге теп чыгар орк-чүчүктүг эвес, кымал-кымалга район болза Монгун-Тайганы (Току, Кугуртүз бээ-ла илмүг) чүчүк оозалар карбээн бооп чүчүк оозалар АССР-ин илмүг бисе чыгар-лаа шунтирбиле ол болзур хере алыгыра-ла-амр. Шах мичиңг айттырар салар

чагаалар Кыргыздын район
Кумгурит суурдун Бай-
ганын Кара-Холде жер
орон Абган Хөтөктөн
кеген.
Сотуунун башчысы
мындагы түрдөлүк тур
тыктагы окутуу карымда
рил көрүүнү Тыва АССР
Өртөктөр талазы-биле кү
комитетинден дилөөн
Оон алган харынын у
азакка парадыйын.
СССР-нин Министрлер
бюросунун 1991 чылдын
19-таңгалын ачкан Кы
быраанлыгына келсе пас
тер аргументтеринин ма
дерин баамдарыңың СССР
Өртөктөр талазы-биле кү
комитетине. СССР-нин
мааты үжар чуу минин
сөөлүгүн дааска. Оул-ла
талга үзүнмезең. СССР
хматы узкар чуу минин
сөөлүгүн марш. 20-та
ажалы үзүрэн алат.
Жаңы кулар 1991-чу
апрель 2-дөн эсен ча
рифт доктандат.
Самолеттарын үжар
леринин хемчээнеңи
чусе хамаарың. Ычан
мынгы ий чүүлзеден
маарың:
бирзеле, самолетта үж
чүлдөрдөн эзелтен,
чүзү чечир кылар жы
Борта бирөөлөр саары.

Шактерий бүрүткээри, самол
кээл шолуу белектээри, самол
ивис ууждарыга белектээри, мы
та да ажиллап турар кижиле
танин кылып бүдүрүп тура
жылынын төлөсүн, самол
хоноар шолуу ажал кадага
лаары дэши кирбес-е чү
чок. Бо бүгүнкү кижү бүр
дүгө онаштыр сайап келди
тап, 19 рубль 20 көпөк бо
тала

[illegible]

300 км, х 3,83 коп. = 11 руб. 49 коп.
11 руб. 49 коп. + 19 руб. 68 коп. = 30 руб. 68 коп.

Самолёт биеднийн бртэ хамгаалсан санал көргүзэ мундыг боол түрэр-дыр. О айгыда, билет сатканы дэ 5 хуу үндэрүү база тырталалыр. Номчукулары дүвэ редиал түрэр айгыртыга х ртыг мундыг боол түрэр-дыр.

Тыва АССР-ини Институт жана фонд болган тээбэлдиги

ректёр министрствоуунуц
эке удур камгалал килдизин
эрт болгаш аңаа удур де-
мексел» деп чаа номну тыва
мага хей тиражтыг кылдыр
чирлаары-биле бедеткээн.
номну массалыг номчукчулар-
га болгаш өртке удур албан
чирлеринин ажилдакчыла-

ону дүргөн узуткаарында
маагыларны белетке
Француз дылдан орус
оулдурган «30 сүмелер»
бичин номуну материалда
«Ойзагай быйлаа үзүниде
га сагындыры» деп нист
пия чаз номуң үндө
болган.

Номнуц кол сорулгасы —
от аймылын баш бурунгаар
алдурбазы, өрткө удур кам-
малдың дүрүмнери-биле
өнүү талыштырары, а ка-

Нийтлэж-бүлэ 3 парл
ама хэмчээдэг тыва д
«Өрт болгаш анаа удур
мисел» деп чындаа ном
бистин республикага бир
гаар парлаттыннар. Хоой

бизнесинг харааны бичиг дээр
румуу үүрэн дэвсгэр хэргийг
салгалз хэвтээс дээрх хэргийг
маагт бүрүүнх бичигдэг
bhyngtaw орхис үүр хэргийг
чегдэг талзын бичигт хэргийг
хошуулцан нөгцөлдөх бичигт
замчигдлар тодотгол бичигт
тэвэн, РСФСР-ийн Кемель
дэвсгэрийн болгаш Амударья
ративийг дээр үүрэн бичигт
ринг дугуйнда РСФСР-ийн
кодексын хамарыг
хүүдлэрийн тиза дүгс
дугаг, номд багцаа кинд

Бистин корр.

В.И. Ленин аттыг
«Тыва даг-дуру»
кабинет

1. даг-дугу рудинитинге ажылдаары-биле инженер-геологтар, инженер-маркшейдерлер;
2. чылыг-энергетика инженерлери;
3. инженер-электриктер;
4. техник-электриктер;
5. контролдап хемчээр херекселдер болгаш автоматика мас-терлери;
6. ЧЭТ-ке кол инженер;
7. контролдап хемчээр херекселдернин болгаш автоматиянын
- 4, 5, 6 разрядтыг электрослесарьлары;
- 8, 5, 6 разрядтыг электрослесарьлар;
- 9, 5, 6 разрядтыг газ-электри канкапчылары;
10. <С> - <П> категориядыг чоллаачылар.

Ажылга контракт ёзуугар хүлээп аалыр. Күш-ажыл төлөвири дугурушканы ёзуугар төлгөттир. Квартираны 6 ай хуусаа иштинде өг-бүлээниин составын барымдаалап бээр. Шалынга 40 хуу район коэф-фициентизил, үзүктөл чок ажил стажы дээш 30 хуу чедир немеселени төлээр. Чыл түнели-биле он үшкү шалынын төлээр. 15 чыдаан хей ажилдаан ажилчыннарга пенсия назыны чедерге мөөң акшаы (1 мундан 3 мун чедир) тыгсыр. Ажилчыннаар курорттаарда азы пу-тёвка-биле аян-чорук чорудура чингеделиг.

«Тыва даг-дүг» комбинатта Култура ордузу, уруглар садтары, Ак хем эринида тагба черде пионер лагері, ажылчыларын эиен, дыштандырлар профпалакторий, библиотекарлар, музей бар.

Устунда адаттыгын ажылдарга кирер күзелдиглер даразында адреске келдир: Тыва АССР, Ак-Доурак хоорай, В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүг» комбинат, кадр килдизи. Чагаа бижирде почта индексин — 668045.

Индекс 54241

Социал — Солун вториним среда
алуу — четвртк дятинша суб
ула — ота кунинде унор
уер — чылаа 860 кетан унор
75; ♦ — Камчылаа 2 пардалаа
алмаа

Гыла АССР-ая Ном ундур тер политграф
болган ном салдым теректериян галаа бил
курне комитетиян типографиязы Кызыл Шетин
ен болган Крауценко кудумчтау бажы № 1.

Индик 278153 кет
Чарак № 82

«Қараан шимгеш, кыйбык салы».

бөксө туткаш,
 Ханы бодур ээртемчине шымыны берди.
 Кесте орган ачыч ышкаш,
 Көксө калкышымсиса,
 Көмөртөн-не арны чырып,
 көрүп келгеш,
 Үр-даа тыппаан эргинези
 ында ышкаш
 Кести туткаш, мөрзөң дашты,
 Утуп, чоңуп туруп берди...
 Литературчын болган уран чүтүүдө
 арныг ажылдакчысы, Репин аттыг РСФ
 умузун аламынчыг лауреасы даңк
 укчузун Монгуш Хола-Салович Черныгин
 мы-лазынчыг чогаалчысыг ажылдын а
 мыда Тызынчиг уластууг чогаалчысы Се
 дүрбю алаан чылдарын үезинде оюн ма
 калынгыа барып, ол нарын ажылды кин
 оимал-дүрөзүл тгелзирин оюн чанынга
 ала-биле көрүп ора, оюн өсүр-хейирин а
 чыра бижизни шүтүүдөн үстүндө одуру

Чогаалчы кижиг чогаалга чечен сөс дө
еже өстү жокпун, шылдыңас дээр, а чаз
ыш даштан калдыг-бир хевир-үрүтүнү ай
кып көргүдөр даш кайы хире угаан, күш
үрбөс деп. Апаа-ла дужа келбиче чапал,
куп турбас-ла болгай.

«Кесте өргөн ачымы шыкан» — кончу
дөргөн сөглөн аа! Шынал-аа! Өлүг да
дөргүзүп алыр даш чалгыс черге шык
болчунн өр, хевтерен оон мээ-медерс
бир-де бозал төртүнүп келди.

Кады-кожа чуртгал, оон оглу-биле о
рескен болгаш, Монгуш Хола-Салович Ч
ниц ыяш-даштан чазаан янзы-бүрү аж
ын керүп чордум. Оон чазаан тыва э
мдик аът дывылааш, үрей теп чадал

гүүрэг, буга шидыраазы дээш чоунуга чүд-
даа кылмыл берил чорду. Хадны уруунд
чагаан дуулг, хува аяа, мээш серанит-шави
ништиндэ амгы үеийн хрусталь сава аймад
дан онза ылгагальд көстөр ийин. Бир чыа
Москвадан улус келгеш, оон казанак баж
Ынгыа барыл, оон кылган ажилдары хорь
магадан, чурукжа тирттырыл ал турган
корген мөн. Оон соонда удатлаанда ону К
ылдэ көжүрүл апаггаран чүе.

«Ам билиң аравышта чок ол буяны
прыйкын ылдыз ажалдырны кой кезиң
ылдыш-даа көргө-тир бис. Чүрт-шынчы
музейдин ою чыгыш чарда деген кааны и
ажылы капат-капты, «Түркүст» кээр ил
Агальматолот даштан чаап, ылкыган «У
биле «Каждарчыны көргөс, содун болгаш ч
гаарачын-даа: кезиң туз ашкыныган, ичеч
чүтөн алган, аалчыны жонуну соонун да
дурдуган ылкыштан оорар даңкызын, а
дарчыны көргөс, бузууң диярч чүс-
бу. Бу даярге адыш ишти етпес, билиң, а
даш-чың бир талазы-дыр. А өскө талазы
төрөн тоблар аразында хураганар түтүн
сакмалчылар, Узуун тоол-доматкан дымш
көрбөн-бөс болгай. Чүгөс бу ийн көргөч
ну айтпн туурайт! Оу чыгыш-даа калас до
план. Төрүмүздүн бойбас чагааны салы
чаланың, философия туурманы-дыр

Бис андаа чоргаарланып чорзувусса-даа, о чалгыс суур куртугларындаан Байындылар ангиди, соон салгаар анык салгакчылар Ак-Тургудан тыйыбызсы ол бе?

А Черзинин аштан чааан ажилынын хой кези Ак-Тургуни Алан Булактан кзып аланы чымчак, кара өшдеш-ла болгай.-Ол Кызылдан машиналык кзып ап турз

452

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АПРЕЛЬ 23
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

6.30 «Эртен» 9.00 Чугууд
репортаж 9.20 Фильм-шпир
12.00 ТМА 12.15 — 13.15
Уругуарлаа ламчидыага (15
минута) 14.00 «Шилгалда
мундун» Уругуучен телефилм
16.10 Со
нуугагтарга «Өг-буле ад
бому» 16.25 Муудтфилм
16.35 Уругуарачын музика
клубу 17.20 «Чемпионнар-
биле кады» 17.35 Барымада
лыс телефилм 18.15 Фильм
лор ансамблинин кошмерче
18.30 ТМА 18.45 Политиктин
диалогтор 19.15 «Ажылт
парылгачы» 19.30 Муудт
фильм 19.45 «Чер — бугу
леми» Уругуучен телефилм
нын башталгы көрүзүү 20.15
сериясы 21.00 «Уе» 21.45
«Вид» 22.30 «Кинолаторам»
00.10—00.30 «Меридиан»

ИПИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00	Эртеги гимнастика
8.15	«Карелия. Фантазия»-экспресс-Эртег-тайлыбырды фильм. «Чер кырыла бүлүнбөр». Барымдаалык телефильм. 8.35: 9.35 География
8-кд. класс.	9.05 Француз тили, Бирги чымы 10.05 Француз тили. Ийги чымы 10.35: 11.35 Тогуз 7-кд. класс. 11.05 «Менделик Шклар болгаш окселер-да»

пионады. 13.25 — 14.25 «Пла
нста»

КЫЗЫЛДАН
17.20 Урулгала фильм
17.35 Айтырлар болгаш азы
рышлар. 17.55 Месизлер. 18.00
«Азия тогу». Информационная
публицистическая программа. 18.50
Чарлалар

МОСКВАДАН
18.55 Хоккей. Делегей чемпион
надынал. Финляндиядан дамы
чылыкта Чехословакия — Там-
чыктык уадукар, чыгарыш
21.00 «Е». 21.45 СССР-3
Дээди Советтинин сессиясы-
ла. 22.45 Н. Паганини «Вен-
сепан карнавал». 22.55 —
01.00 Хоккей. Делегей чемпион
надынал. Финляндиядан дамы
чылыкта

КИНО

ПРЕЛЬ 23-ТЕ

«НАЙВАЯЛ»: «Месьт» 10,00, 12,10, 14,20, 16,30 18,40 шактарда	«Поросено» Чок, 9,00, 12,10, «Дети ка- питана Гранта» 10,20, 13,30, «Знахарь» (2 сериялы) 15,20, 18,00, 20,40 шактарда
«КАА-ХЕМ»: «Сюдажы- нык» 13,50, 15,40, 17,30, 19,20 (узаткай) шактарда	«ВОСТОК»: «Под север- ным сиянием» (2 сериялы)

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100

Редактор
Ф. ЧАДАМБА

ТЕЛЕФОНЫ: ♦ редактор — 3-33 91 ♦ ор-
лашкылары — 3-33 91; 3-34 17; ♦ приемная —
3-34 26; ♦ тарыхый-салттык секретарь — 3-34 92
♦ ораакчылары — 3-45 99; Килдистер — пайт
ийа-органлаштыгы: болжол идрология — 3-36 82
3-36 25; советтер аякчылары — 3-34 98; 3-41 23; ♦
күтөүчү — 3-34 49; 3-36 23; ♦ кыргыз аякчылары —

2.41.16: ♣ кўлтура — 3.39.15: 3.37.11: социал.
 1.41.17.1: 3.34.57: репортёрлар б.д.у.у.
 3.34.39 ♣ қағаз килдизи — 3.39.03: ♣ очулга —
 3.34.93 репортёрлар — 3.34.19: ♣ индиректчилар —
 2.27.41 ♣ солин келб.ба барганда — 2.32.75: ♣
 б.д.у.у. — 3.43.41

Солун вторник среда
четверг пятница суб
бота воскресенье унер
Чыды 260 катар унер
Кемчэди 2 пардалга
амалды
Түмүк 27815 кат
Чыгыш № 82

Индекс 54241

Гыжа АССР-яни Ном үндүрер иер полиграфия болгаш ном саздыткан тережериниң газаты биле кудүне комитетиниң типографиязы Кызыл Шетив. кыя болгаш Кравченко кудумчуз бажы № 1.